

Det store åbne museum

– potentialet i kulturarvsturismen omkring Ringkøbing Fjord

Af Kim Clausen

Kulturturisme og de tilknyttede oplevelseserhverv er vækstskaber i den internationale turisme og udgør i dag et af de største og hurtigst voksende turismemarkeder på globalt plan. Kulturoplevelser favner bredt og kulturturisme skal derfor indtænkes bredt i udviklingen af dansk turisme. Der ligger et særligt potentiale i kulturturisme i byerne, men der er også et potentiale udenfor de store byer i Danmark.¹

Økomuseet: Landskab, huse, historie

Ringkøbing-Skjern Museum, lokaliseret omkring Ringkøbing Fjord, er Danmarks største økomuseum. Et økomuseum viser sammenhængen mellem landskab, kultur og mennesker. Landskabet er fuldt af historier, som giver os en tilknytning til landskabet, når de bliver fortalt på en levende måde. Identitet, økologi og deltagelse er vigtige ord i økomuseumsidéen.

Med identitet menes et kulturelt tilhørsforhold, en lokal identitet. Det er vigtigt, at en befolkning i et område kan fastholde og styrke den kulturelle identitet og dermed den lokale sammenhængskraft.

Med økologi menes *humanøkologi*, menneskenes forhold til – og spil med – de omgivelser de lever i, naturligvis menneskeskabte: vores kulturlandskab.

Med deltagelse menes, at lokalsamfundet inddrages mest muligt i økomuseets aktiviteter, bl.a. i form af frivillige. Det er økomuseets idé at ville bidrage til lokalsamfundets udvikling med udgangspunkt i egen kultur og tradition fx gennem kulturarvsturisme.

Landskabet omkring Ringkøbing Fjord er helt specielt. Egentlig er Ringkøbing Fjord slet ikke en fjord, men en lagune formet af Nordsøens vandstrømme og materialvandringer.

Bag klitterne møder man lavvandede fjorde og strandenge. Tidligere dannede Vest Stadil Fjord, Stadil Fjord, Nørre Sø og Husby Sø en langstrakt forbindelse fra Ringkøbing Fjord til Nissum Fjord – med tilløb af åerne Skjern Å, Storåen og Tim Å – et landskab præget af store mængder vand. Man kunne kalde det et amfibielandskab. Dette landskab, præget af store vådområder i overgangen mellem vand og land, er blevet ændret meget i løbet af de sidste 150 år. Først forsøgte man gennem landvindingsprojekter fra slutningen af 1800-tallet og helt frem til afvandingen af Skjern Å-deltaet i 1960'erne at afvande landskabet og på den måde skabe mere landbrugsjord. Senere har man gennem naturgenopretningsprojekterne i Vest Stadil Fjord og ikke mindst Skjern Å, genskabt nogle af de tidligere vådområder under mere kontrollerede former.

Det er i dette landskab præget af hav, fjord og å og bagvedliggende hedebakker, man finder Ringkøbing-Skjern Museums 14 afdelinger indrettet i fredede eller bevaringsværdige egnskarakteristiske bygninger. Økomuseet er en museumsform som rummer et stort potentiale for udvikling af kulturarvsturisme. Økomuseet er mere end et almindeligt museum bestående af en bygning med en udstilling og samlinger inden i. Økomuseet åbner sig ud mod omverdenen, fordi det, ud over at være et "inde-museum", også forsøger at formidle kulturmiljøer, landskaber og kulturspor ude i det omkringliggende landskab. I samarbejde med lokalbefolkningen forsøger økomuseet at sætte den lokale kulturarv i spil på forskellige måder fx i form af levende historieformidling til glæde for såvel den fastboende befolkning

som besøgende turister. Økomuseet genanvender i vid udstrækning bevaringsværdige bygninger, der bruges som udgangspunkt for formidlingen af vigtige egns-karakteristiske historier eller temaer. Økomuseet tilstræber at formidle en så stor grad af autenticitet og kontinuitet som muligt. De historiske bygninger er således både en del af fortællingerne, men også en kulturarv i sig selv, som økomuseet forsøger at bevare, hvilket er en stor udfordring for denne museumsform. I tidens løb har det vist sig, at bygningsbevaring kræver personaleresourcer, ud over dem museet selv råder over, og dermed er afhængig af den indsats, som frivillige og folk i socialøkonomiske jobs kan bidrage med.

Flere af Ringkøbing-Skjerns bygninger er fredede bl.a. strandfogedgården, Abelines Gaard, vandmøllen, Bundsbæk Mølle, og den gamle hedegård, Gåsemandens Gård. Derudover ejer museet en af Vestjyllands få hollandske vindmøller, Skjern Vindmølle, en af Danmarks få bevarede og fungerende reberbaner, Skjern Reberbane, et arbejderhus fra 1850, Hattemagerhuset i Tarm, et Skjern Å Museum i nogle tidligere lokomotivførerboliger i Skjern by tæt ved

Bundsbæk Mølle

byens dåbsattest, det fredede banevandtårn fra 1874, Provstgaards Hus, et fangerhus i Skjern Å's delta fra omkring 1914, en kro, Fahl Kro fra 1856, samt et bymuseum i Ringkøbing i en ombygget lægebolig og et tidligere Dommerkontor tegnet af arkitekten Ulrik Plesner. Dejbjerg Jernalder er et utraditionelt jernaldermuseum bestående af udstillingsbygninger opført som et økologisk bæredygtigt byggeri og en rekonstrueret jernalderlandsby baseret på fundmateriale fra Ringkøbing-Skjern-egnen. Bork Vikingehavn er et rekonstrueret vikingemiljø bygget op som en tidlig bydannelse i vikingetiden med gårde og en lille kirke. Igen er rekonstruktionen af bygningerne i vid udstrækning baseret på vestjyske fund. Derudover driver museet Lyngvig Fyr, digterpræsten Kaj Munks Præstegård i Vedersø og den fredede klitgård Strandgaarden.

Karakteristisk for alle disse bygninger er, at de findes på deres oprindelige placering i landskabet, ligesom den historie, de kan fortælle i relation til det omkringliggende landskab, i de fleste tilfælde er intakt. Flere af bygningerne er placeret i umiddelbar nærhed af store fredede naturområder som fx Lyngvig Klithede for Lyngvig Fyrs

Gåsemandens Gård

vedkommende og Bjørnemosen og Dejbjerg Hede for Bundsbæk Mølles vedkommende, hvilket yderligere understreger disse steders store egns karakteristiske og re-kreative værdier.

Umiddelbart er der ingen anden sammenhæng mellem økomuseets forskellige bygninger rundt om fjorden end de veje og stier, som i øvrigt binder landskabet sammen. Vigtigt er det imidlertid i forbindelse med branding af økomuseet Ringkøbing-Skjern Museum at få tydeliggjort, at dets 14 besøgssteder ligger rundt om Ringkøbing Fjord, og således på det fortælle-mæssige plan alle kan forbindes med fjord- og å-landskabet. På den måde kan man kalde økomuseet for ét stort åbent museum bestående af levende kulturmiljøer og museer rundt om Ringkøbing Fjord.

Vestkystturismen

Turismen har stor betydning i Ringkøbing-Skjern Kommune. I en rapport om turismens økonomiske betydning i Ringkøbing-Skjern Kommune fremgår det, at turisterne i 2012 i alt brugte 2,7 mia. kroner i kommunen. Inklusiv

afledte effekter skabte turismeforbruget således 1,4 mia. kroner i værditilvækst, 918 mio. kroner i skatteindtægter og 2.767 jobs i kommunen i 2011. Således står turismen bag 8,3 procent af al værditilvækst og 8,7 procent af alle jobs i Ringkøbing-Skjern Kommune.² Der kan være god grund til, at man i Ringkøbing-Skjern Kommune overvejer, hvorledes man yderligere kan udvikle turismen i kommunen. Set fra museets synspunkt burde kulturarvsturisme være en oplagt ting at satse mere målrettet på.

På landsplan er turismen i Danmark inde i en tilbagegang med faldende overnatningstal og indtjening. I en ny national vækstplan for turismen skelnes der mellem kyst- og naturturisme og storbyturisme. I rapporten peges der på, at det er kyst- og naturturismen, der taber turister i disse år, mens det går fremad for storbyturismen.

Kystturismen udgør ca. 40 procent af turismen i Danmark. I perioden 1992 til 2012 er der sket et fald på 27,5 procent, samtidig med, at storbyturismen har oplevet en vækst på 78 procent. En del af denne vækst tilskrives de mange kulturtilbud i København. Heldigvis for Ringkøbing-Skjern Kommune er tilbagegangen i turismen omkring

Strandgården

Reberbanen

Ringkøbing Fjord knap så stor som andre steder i landet. Hovedparten af de turister, der gæster kommunen er tyske turister, der holder ferie i lejede sommerhuse på Holmlands Klit og ved Ringkøbing Fjord. De tyske turister har ry for at være loyale og vende tilbage år efter år. Men også tyske turister bliver ældre, ligesom der er en tendens til, at den nye generation ikke i samme grad som tidligere vælger at holde ferie i et sommerhus på den jyske vestkyst år efter år.

Der er således god anledning til at overveje, hvorledes man kan fastholde de turister, man har i området, men naturligvis også, hvorledes man kan udvikle turismen yderligere i Ringkøbing-Skjern Kommune ved at få nye målgrupper til at holde ferie i kommunen.

En af de former for turisme, der på europæisk plan er i størst fremgang er kulturturisme. Når storbyturismen oplever den vækst, som den gør i forhold til kystturismen, er der god grund til at antage, at bl.a. kulturen fungerer som trækplaster.

Kulturarvsturisme eller egnskarakteristisk turisme er en del af kulturturismen. Denne form for turisme er imidlertid ikke kun knyttet til storbyerne, men i lige så høj grad til kulturlandskabet overalt i landet i form af kulturmiljøer

i by og på land, historiske steder, kirker, slotte, gamle bygninger og ikke mindst museer.

I den nye vækstplan for dansk turisme skelnes der mellem storbyturisme, hvor kulturoplevelserne spiller en vigtig rolle og kyst- og naturturismen, hvor naturen er i centrum. Desværre kommer man ikke rigtig ind på i rapporten, hvad man egentlig mener med natur. Hvis man med natur i virkeligheden mener det danske landskab, så har man glemt, at netop det danske landskab er et kulturlandskab, hvor man overalt kan spore indflydelse fra menneskelig aktivitet, og så at sige ikke kan opleve egentlig vild natur. Der er god grund til at tro, at det som turisterne sætter pris på er et kulturlandskab, hvoraf kulturhistorien er en væsentlig del af oplevelsen.

Hvad kan man gøre for at udvikle kulturarvsturismen omkring Ringkøbing Fjord fx i tilknytning til sommerhus- og cykelturisme? Destination Ringkøbing Fjord Turisme har i samarbejde med Ringkøbing-Skjern Kommune udgivet et spændende idéhæfte om fremtidens sommerhus.³ Her opfordrer man sommerhusejerne til i at tænke i temaer. Turisterne er vilde med temaferiehuse, siges

Ringkøbing Museum

Bork Vikingehavn

der i rapporten. Det er en spændende tanke som fortjener at blive udviklet yderligere. Kunne man fx tænke sig, at kulturarven omkring Ringkøbing Fjord kunne bringes ind i feriehusene på en mere aktiv, evt. digital måde, end vi gør i dag med vores turistinformation og markedsføring?

Udviklingspotentiale

Ringkøbing-Skjern Museum har allerede i mange år arbejdet med at udvikle kulturarvsturismen omkring Ringkøbing Fjord. I midten af 1990'erne udviklede Skjern-Egvad Museum Danmarks første økomuseum "Vestjyllands Økomuseum" som et netværk bestående af museer, fredede eller bevarelsesværdige historiske bygninger og kulturmiljøer, knyttet sammen af historiske temaer. En kulturhistorisk cykelrute "Drivvejen" fra Bundsbæk Mølle til Fahl Kro var ryggraden i denne museumsstruktur.⁴

Med dannelsen af Ringkøbing-Skjern Museum i 2007 i den nye Ringkøbing-Skjern Kommune bestod museet

af 12 besøgssteder. Dette tal er nu vokset til 14, idet Kaj Munks Præstegård og Lyngvig Fyr er kommet med. I 2013 besøgte omkring 167.000 mennesker Ringkøbing-Skjern Museums forskellige afdelinger. Det skønnes, at der er et yderligere potentiale, således at man ved en mere målrettet og koordineret satsning på kulturarvsturisme i Ringkøbing-Skjern Kommune ville kunne øge tallet til over 200.000 besøgende, måske endnu mere.

En oversigt over udviklingen i museets besøgstal fra 2007 til 2013 viser, at der overordnet er sket en vækst fra 2007 til 2012 på ca. 50.000 besøgende. Imidlertid har fremgangen ikke været jævnt fordelt på alle besøgssteder. Tværtimod er der en tydelig tendens til, at nogle af de besøgssteder, der havde mange besøgende før sammenlægningen i 2007, er gået tilbage. Eller sagt på en anden måde; det har krævet store ressourcer at gennemføre museumsfusionen i 2007. Det drejer sig især om Bundsbæk Mølle/Dejbjerg Jernalder og Abelines Gaard, der har mistet mange besøgende i perioden, men også om besøgsstederne

Afdeling	Besøgende 2007	Besøgende 2008	Besøgende 2009	Besøgende 2010	Besøgende 2011	Besøgende 2012	Besøgende 2013	Bedste besøgstal
Ringkøbing-Skjern Museum i alt	117.045	110.104	105.246	120.486	165.333	182.568	167.769	208.792
Skjern Å Museet	3.173	3.763	3.591	3.835	1.375	1.257	1.245	3.835
Hattemagerhuset	569	549	322	407	317	266	438	569
Gåsemændens Gård	2.801	2.498	2.597	3.001	2.913	2.699	2.532	3.001
Fahl Kro	16.241	14.115	9.464	16.330	19.493	16.333	14.543	19.493
Strandgaarden	2.213	1.678	2.075	3.320	3.785	4.536	5.510	5.510
Bork Vikingehavn	50.323	46.051	47.143	47.552	40.512	41.637	43.347	50.323
Abelines Gaard	10.294	11.087	11.278	10.695	10.627	9.738	8.417	11.278
Dejbjerg Jernalder	6.173	4.585	4.758	4.801	5.352	5.746	2.982	6.173
Bundsbæk Mølle	19.622	18.004	16.925	15.328	14.463	15.444	13.431	19.622
Ringkøbing Museum	5.636	6.567	5.578	5.628	6.928	24.162	15.685	24.162
Dommerkontoret		1.207	1.515	2.273	2.482	2.391	454	2.482
Kaj Munks Præstegård				7.316	8.772	12.898	13.892	13.892
Lynvig Fyr					46.742	43.869	43.583	46.742
Skjern Vindmølle					1.572	1.592	1.710	1.710

i Skjern og Tarm: Skjern Vindmølle, Skjern Å Museet og Hattemagerhuset. Væksten i besøgstallet er således især sket i kraft af de to nye steder Lyngvig Fyr og Kaj Munks Præstegård samt Ringkøbing Museum og Strandgaarden.

Det kan være vanskeligt at afgøre, hvor stort økomuseets samlede potentiale rundt om Ringkøbing Fjord egentlig ville være, hvis museet havde ressourcer til at drive og vedligeholde alle afdelinger optimalt. Måske kan man få et fingerpeg om dette potentiale ved at se på de bedste tal for hvert besøgssted i perioden 2007-13. Herved kommer man frem til et tal på 208.700. Så mange besøgende ville museet allerede nu kunne nå op på, hvis alt udviklede sig optimalt i en sæson.

Men hvad skal der så til for at sætte dette potentiale yderligere i spil? Her må man gøre sig klart, at udvikling af kulturarvsturisme omkring Ringkøbing Fjord ikke kun handler om udvikling og fornyelse af de enkelte besøgssteder, men om et samspil mellem flere ting. Der kan peges på følgende:

- Museerne – bygninger, udstillinger, omgivelser skal fremstå velholdte og bringes i spil og kædes sammen på nye måder.
- Kulturarven ude i landskabet skal være synlig og tilgængelig. En udnyttelse af de mange kulturmiljøer forudsætter samarbejde mellem museet, Ringkøbing Fjord Turisme, Ringkøbing-Skjern Kommune, borgerforeninger, enkeltpersoner etc.
- Den friluftsmæssige infrastruktur i form af skiltning, cykelstier, vandre- og ridespor, shelters, toiletter osv. skal være til stede i form af et sammenhængende system af høj kvalitet. Det skal i den forbindelse nævnes, at Ringkøbing-Skjern Kommune er i gang med at færdiggøre et spændende cykelstiprojekt rundt om Ringkøbing Fjord. Projektet vil uden tvivl komme til at betyde meget for udvikling af cykelturismen i kombination med formidling af kulturarven ude i landskabet.

Hattemagerhuset

Skjern Vindmølle

Som sagt driver Ringkøbing-Skjern Museum 14 forskellige museer rundt om Ringkøbing Fjord. De fleste er fredede eller bevaringsværdige egnskarakteristiske vestjyske bygninger, som befinder sig på deres oprindelige plads ude i landskabet. Forestiller man sig, at alle disse bygninger i stedet blev revet ned og genopført samlet på et mindre område, ville de udgøre et stort vestjysk frilandsmuseum på størrelse med Hjerl Hede eller Den Fynske Landsby. Nu befinder de sig ude i landskabet, hvor de altid har ligget. Ved at fastholde denne form for autenticitet frembringer de et stort potentiale i forbindelse med udvikling af kulturarvsturisme, som også kan kædes sammen med turismeuudvikling i landsbyer og i det åbne land. Men den decentrale struktur giver også store udfordringer. Autenticiteten hænger nemlig sammen med vedligeholdelsen, da det er en forudsætning for, at turister vil betale entré for at besøge stederne, at de er vedligeholdte og attraktive.

Udfordringer

Bygningsvedligeholdelsen er en stor udfordring for et museum af Ringkøbing-Skjern Museums type. Specielt i en tid med stigende udgifter og faldende tilskud. Særligt vanskelig bliver situationen, hvis museet ikke i tilstrækkelig grad er i stand til at øge sin egenindtjening og på den måde kompensere for faldende offentlige tilskud. I øjeblikket har Ringkøbing-Skjern Museum en egenfinansiering på ca. 50 procent. Ønsket om udvikling af kulturarvsturismen kan således hurtig havne i en paradoksal situation. På den ene side vil samfundet gerne have udviklet flere varige jobs i turistsektoren og meget gerne ude i yderområderne, hvor mange jobs forsvinder. Det er tydeligt ud fra Ringkøbing-Skjern Museums erfaringer, at der er jobs og uddannelsesmuligheder i forbindelse med kulturarvsturisme. Endvidere er der tale om jobs, som er knyttet til stedet og ikke kan flyttes andre steder hen. Vi ved fra flere

Abelines Gaard)

undersøgelser, at kulturarvsturisme netop i kraft af bl.a. bevaringen af gamle historiske bygninger er med til at give et område identitet og værdi for de mennesker, der bor i området. Kulturarvsturismen er dermed indirekte med til at fremme bosætning og lokal handel.⁵ Det kan derfor synes besynderligt, at det er så svært at finde ressourcer til vedligehold og bemanning af kulturarven, som er en forudsætning for, at kulturarvsturismen kan komme i spil for alvor. Det er vigtigt, at man i den danske debat om kulturturisme får understreget dette forhold. I lande, som vi gerne sammenligner os med, bl.a. Sverige og England, virker det som om, at der er en større forståelse for, at kulturarven, når den kommer i spil i form af kulturarvsturisme, skal ses som en ressource, der skaber vækst i et område, men som det også koster penge at udvikle og holde ved lige.

En anden stor udfordring er at synliggøre museets centrale struktur overfor de besøgende. Hvordan får man

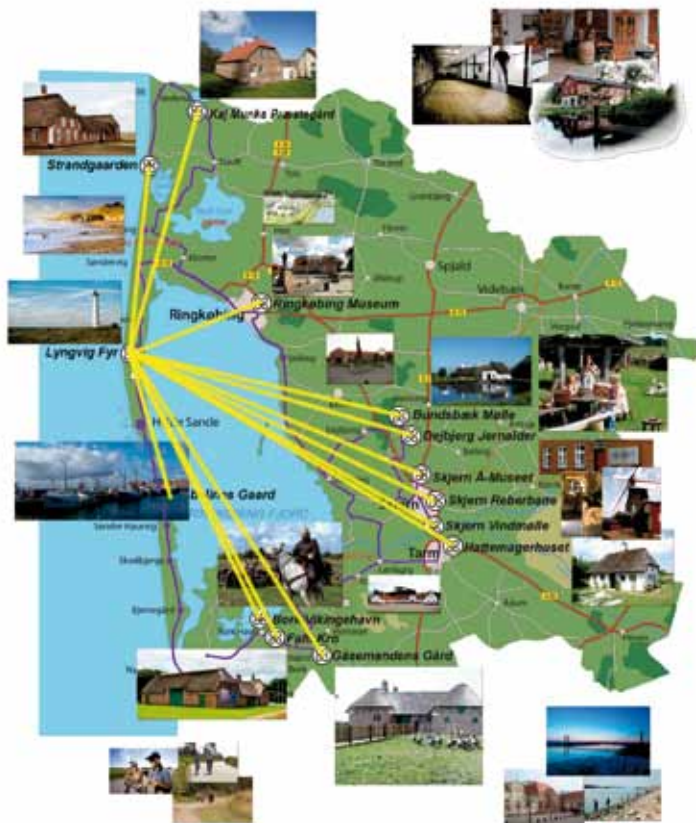
tydeliggjort den røde tråd for de besøgende, så de ikke blot besøger én af museets afdelinger, men bliver inspirerede til at besøge flere? Et af museets indlysende potentialer ligger i at blive bedre til at sende de besøgende videre til øvrige besøgssteder og således "genbruge" gæsterne. Over halvdelen af de ca. 90.000 besøgende kommer på museets to største besøgssteder Bork Vikingehavn og Lyngvig Fyr.

Det har længe været påpeget, at økomuseet omkring Ringkøbing Fjord savner en fælles indfaldsport til alle museerne rundt om fjorden – en bygning, der i sig selv skal rumme mulighed for en markant oplevelse. En sådan bygning er Lyngvig Fyr, som Ringkøbing-Skjern Museum har drevet siden 2011 i partnerskab med Ringkøbing-Skjern Kommune og Naturstyrelsen.

Det er en oplagt idé, at udvikle Lyngvig Fyr til en slags besøgscenter for hele økomuseet rundt om Ringkøbing Fjord. Fra toppen af Danmarks højeste fyr 53 meter over

Lyngvig Fyr

Lyngvig Fyr – turister i baglandet. Grafik: Arkitektfirmaet Bo Christensen ApS.

havets overflade kan man se hele vejen rundt om fjorden samtidig med, at man har et fantastisk udsyn ud over havet og klitterne. I en spændende udstilling om den store fortælling om amfibielandet rundt om Ringkøbing Fjord kunne man introducere de forskellige museer og vise, hvordan de hver især bidrager til historien og gør den levende og inddragende.

Andre måder at tilskynde turisterne til at bevæge sig rundt om fjorden er gennem temapakettere for cykel- og busturister. Cykelturisme har i de senere år fået en stor opblomstring og passer godt sammen med museets

decentrale struktur omkring Ringkøbing Fjord. En cykeltur rundt om fjorden, hvor man kan opleve områdets natur og kulturhistorie, har alle muligheder for at blive et spændende turisttilbud. I dag arbejder Ringkøbing-Skjern Kommune målrettet på at udvikle cykelturisme rundt om Ringkøbing Fjord. "Cykelturisme i Verdensklasse" kalder man ambitiøst projektet. Ringkøbing-Skjern Museum deltager i dette projekt, og vi ser store muligheder for, at museets forskellige besøgssteder på en helt ny måde kan indgå som baser i forbindelse med en sådan cykelturisme.

Busturisme er anden målgruppe, som vi også tror, kan få en ny opblomstring, hvis den målrettes nogle spændende historiske temaer. Kaj Munks Præstegård i Vedersø, der årligt har ca. 12.000 besøgende, er det af museets besøgssteder, der i øjeblikket tiltrækker flest busselskaber. Erfaringen viser, at det er kombinationen af en god historie og et velholdt og interessant sted med et engageret personale, der kan levendegøre stedet, der er forudsætningen for vækst i busturismen.

Men også andre former for friluftsturisme som fx vandre-, ride- og hestevognsturisme kunne, i samarbejde med private operatører, kombineres med museets decentrale struktur. Måske kunne man også forestille sig en turisme baseret på, at man sejler rundt i fjorden og besøger de forskellige fjordhavne og kulturmiljøer knyttet hertil. Ligesom det er tilfældet med cykelturismen, er det de infrastrukturelle forudsætninger, som skal være i orden i form af stier og adgangsforhold, for at man kan udvikle disse forskellige turistformer mere kommercielt.

En tredje udfordring er de historier, vi fortæller til de besøgende. Eller sagt på en anden måde: Fortæller vi de rigtige historier på de rigtige måder? Ringkøbing-Skjern Museums historie går mere end 100 år tilbage. Ringkøbing Museum blev stiftet i 1908, og museets samlinger og bygninger rummer en kæmpemæssig kulturel kapital, som gemmer på en mængde spændende historier, der kan bringes i spil. Spørgsmålet er, om vi altid er gode nok til at få øje på de gode historier og få sat dem

i spil på en spændende måde sammen med de mange genstande museet råder over. På mange måder ligner en museumsudstilling en teaterforestilling. Man kan aldrig helt forudsige, hvorledes publikum vil modtage udstillingen/forestillingen.

De kommende år

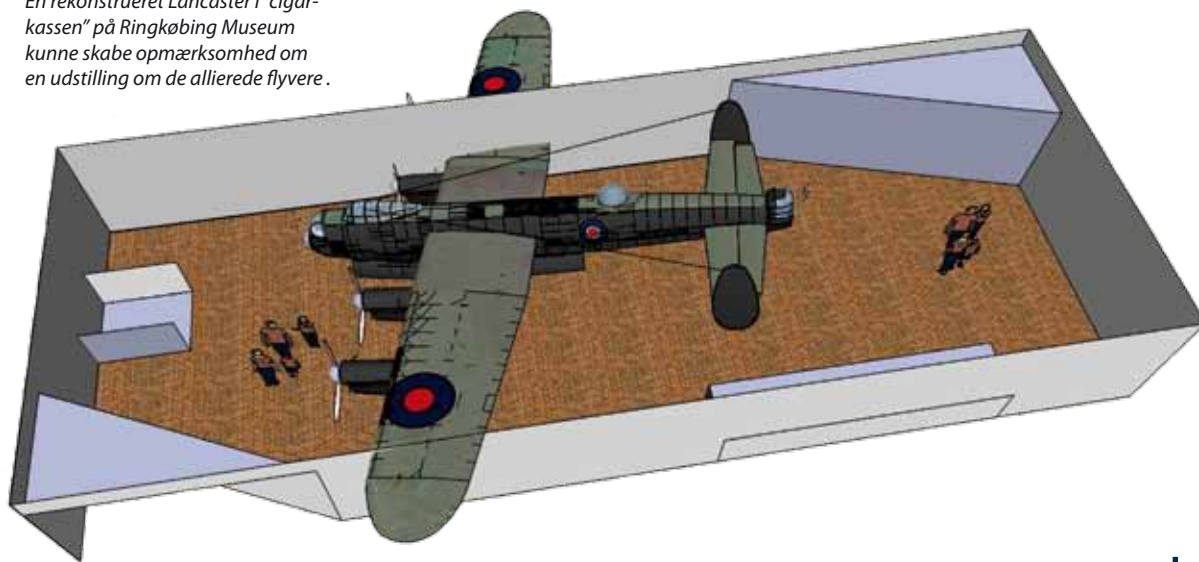
Et godt eksempel er den største udstillingssucces, det nye Ringkøbing-Skjern Museum har haft siden oprettelsen i 2007. I forbindelse med en forårsstorm i 2008 blev en tysk bunker fra Anden Verdenskrig frilagt på stranden i Hovvig. Det viste sig, at denne bunker ved en tilfældighed var blevet overset, da man i 1945 ryddede op efter tyskerne. Bunkeren var sandet til og kommet frem igen, uden der i den mellem-liggende tid havde været nogen inde i den. En yderligere tilfældighed var det, at man kunne finde frem til en af de tyske soldater, der som ung mand havde siddet i bunkeren i den sidste krigsvinter 1944-45. Interessen omkring fundet og den tyske soldat Saalfelds historie var stor. Historien havde så stor gennemslagskraft, at det blev et tilløbsstykke og

fortsat trækker mange mennesker til Ringkøbing Museum, som ellers i mange år havde haft et beskedent besøgstal. En anden interessant erfaring fra udstillingen "Hvad bunkeren gemte" er den store interesse udstillingen har skabt for at besøge de tyske fæstninger Ringelnatter og Kryle ved Hovvig, som den frilagte bunker var en del af.

At Anden Verdenskrig interesserer såvel danske som tyske museumsbesøgende, kunne give anledning til at overveje et nyt emne fra krigen i Vestjylland, når bunkersudstillingen lukker ned. Måske kunne en udstilling om de mange allierede flyvere som faldt eller blev skudt ned over Ringkøbing Fjord være et emne i 70-året for Danmarks befrielse. Temaet kunne trækkes ud i landskabet til de konkrete spor, der stadig findes efter nedskudte fly, grave for omkomne piloter og historier om våbenedkastninger på afsides hedeområder, og om beskydningen af flygtningetoget i Vognbjerg, hvor mange tyske flygtninge omkom på selve befrielsesaftenen den 4. maj 1945.

Realiseringen af museets brand Levende Historie rummer også udfordringer. En fortsat udvikling af levendegørelse i form af det såkaldte "reenactment" rummer helt

En rekonstrueret Lancaster i "cigar-kassen" på Ringkøbing Museum kunne skabe opmærksomhed om en udstilling om de allierede flyvere.

klart et kæmpemæssig potentiale. Dette er allerede med tydelighed blevet vist på Bork Vikingehavn. Det er imidlertid en stor udfordring fortsat at skulle leve op til stigende forventninger og samtidig levere de samme oplevelser i konstant kvalitet gennem en hel sæson. Ét er at kunne arrangere levendegørelse i forbindelse med et vikingemærket over et par dage, noget andet er på et professionelt niveau at kunne levendegøre dag efter dag en hel sæson igennem.

På Ringkøbing-Skjern Museum vil vi gerne have, at alle vore besøgssteder praktiserer en form for levendegørelse på et vist niveau. Det stiller store krav til personalet. Ud over at tage imod entré, betjene museumsbutik eller kaffestue og sælge is er der et stigende behov for, at det personale, der møder publikum også kan formidle stedets historie. Dette indebærer, at frontpersonalet skal have yderligere indsigt i de steder, hvor de arbejder. Det stiller også krav til, at dette personale kan arbejde sammen med frivillige og andre aktører.

I forbindelse med en gentænkning af økomuseet version 2.0 rundt om Ringkøbing Fjord kunne man basere økomuseet på fire elementer:

- Lyngvig Fyr som indfaldsport, informationssted og symbol for økomuseet rundt om Ringkøbing Fjord.
- Temaer. I samarbejdet med Museet for Varde By og Omegn har vi allerede formuleret fire såkaldte vestjyske supertemaer:
 - Jernalder og vikingetid i Vestjylland
 - Anden Verdenskrig i Vestjylland
 - Vestkystturismens historie
 - Identitet og det vestjyske landskab

Der er behov for at udvikle disse temaer yderligere, ligesom det er vigtigt, at museets øvrige temaer bliver gennemgået og evt. reformuleret.

- Stier og information, der binder museerne, karakteristiske naturområder og kulturmiljøer sammen.

– Museumsklynger. I stedet for 14 museer bør det overvejes, om man i stedet skal forsøge at etablere fem klynger bestående af flere museer, som hver fortæller forskellige historier knyttet til samme lokalitet. Sådanne fem klynger kunne være

- **Klitten** – havet, strandinger, fjorden, jagt (Lyngvig Fyr, Abelines Gaard, Strandgaarden og Kaj Munks Præstegård).
- **Ringkøbing** – Vestjyllands lille hovedstad, handel og håndværk, Anden Verdenskrig (Ringkøbing Museum og Dommerkontoret).
- **Bundsæk Historieland** – De lange linjer i det vestjyske landskab, jernalderbønder, hedeopdyrking, vandmøller og rakkerne (Bundsæk Mølle, Dejbjerg Jernalder og Bundsæk Naturpark).
- **Skjern Å** – Åens historie, overgangssted og bydannelser (Skjern Å Museet, Skjern Vindmølle, Skjern Reberbane, Provstgaards hus og Hattemagerhuset).
- **Bork** – Vikingetiden i Vestjylland, Værnet og Tippeternes historie og fiskeri (Bork Vikingehavn, Fahl Kro, Gåsemandens Gård og fiskerjollen Laurids Fahl).

Kim Clausen kan kontaktes på kc@levendehistorie.dk

Noter

1. Erhvervs- og Vækstministeriet: *Danmark i arbejde. Vækstplan for dansk turisme*. København 2014. Elektronisk publikationen, der kan hentes på www.evm.dk.
2. Martin Fønnesbech-Sandberg: *Turismens økonomiske betydning i Ringkøbing-Skjern Kommune*. København 2013.
3. Destination Ringkøbing Fjord: *Fremtidens Feriehus*. Hvide Sande 2013.
4. Kim Clausen m.fl.: *Vestjyllands Økomuseum – landskab, kultur og turisme*. Skjern 1990.
5. Kulturstyrelsen og Fonden Realdania: *Kulturarv en værdifuld ressource for kommunernes udvikling. En analyse af danskernes holdninger til kulturarv*. København 2005.